Martina K o j e t í n o v á (Praha)

METRO: NÁZVOSLOVÍ PRAŽSKÉ PODZEMNÍ KRAJINY

METRO: THE TERMINOLOGY OF THE PRAGUE UNDERGROUND LANDSCAPE

This paper deals with the naming and renaming in Prague subway. First Prague metro line was opened in 1974 and since that date the system of underground railway is being expanded. The last extension was in 2015, when four new stations were opened. Naming and renaming of metro stations are under the influence of extra-linguistic factors (e. g. political situation or ideology). The text discusses also the undesirable homonymy in naming of urban spaces. Sometimes we can see situation, when the metro station has the same name as some above-ground object, which is very distant. In this case the localizing designation is deceptive and divorced from the topographic reality.

Keywords

onomastics, urbanonymy, metro, Prague

0. Úvodem

Tento příspěvek je věnován jménům v pražské podzemní krajině, v prostoru zcela nezbytném pro každodenní chod města i pro pohyb jeho obyvatel. Jména stanic metra, jakož i jména všech ostatních zastávek městské hromadné dopravy, mají v rámci onomastiky poněkud nejednoznačný status. Většinou bývají řazena k urbanonymům v jejich širším pojetí,[1)] neboť představují výrazný prvek městské reality a současně výrazný element pro orientaci ve městě. Zároveň je však upozorňováno na jejich určitou podobnost s objekty chrématonymickými. Podle P. Mittera se dá chrématonymický charakter zastávek vyvodit např. z toho, že jsou zřetelným produktem lidské činnosti, nebo ze skutečnosti, že se dají snadno přemístit (objekty toponymické zpravidla přemístit nelze, a pokud ano, tak velmi obtížně).[2)] Zastávky bývají přemísťovány velmi často, zpravidla z důvodu rekonstrukcí dopravních komunikací. Týká se to však spíše těch autobusových a trolejbusových, méně často tramvajových a železničních. Pro stanice metra to neplatí vůbec. V podzemní krajině jsou fixovány pevně.

[1)] Srov. např. J. Pleskalová, Urbanonymum. In: P. Karlík – M. Nekula – J. Pleskalová (eds.), Encyklopedický slovník češtiny, Praha 2002, s. 506. Nebo: M. Majtán, Záverečné slovo. In: P. Žigo (ed.), Urbanonymia. Zborník prednášok z 2. celoštátneho seminára Modra–Piesky 8.–10. októbra 1986, Bratislava 1988, s. 164.

[2)] P. Mitter, Ke statusu a motivaci názvů zastávek MHD. In: M. Ološtiak (ed.), Jednotlivé a všeobecné v onomastike. 18. slovenská onomastická konferencia 12.–14. 9. 2011, Prešov 2012, s. 279. Srov. též V. Lábus, Jména autobusových zastávek, Čeština doma a ve světě XV, 2007, s. 47.

1. Tři trasy – tři ideové obsahy

Život v pražském podzemí započal 9. května 1974, kdy byla po slavnostním přestřižení zlatočervené pásky generálním tajemníkem ÚV KSČ Gustavem Husákem uvedena do provozu trasa C o devíti stanicích. V roce 1978 ji následovala trasa A se sedmi stanicemi a v roce 1985 začala Pražanům sloužit trasa B rovněž se sedmi stanicemi. Do konce režimu byly všechny tři trasy ještě prodlouženy a výstavba metra vyžadující nové pojmenování stanic pokračuje stále i dnes.

V době svého vzniku bylo pražské metro označováno za stavbu století. Mělo být nejen spásou pražské hromadné dopravy, ale také výkladní skříní úspěchů socialistického režimu v Československu v době normalizace. Představovalo stavbu účelovou, reprezentativní, ale v neposlední řadě i ideologickou, přičemž ideologičnost se projevovala minimálně ve dvou rovinách: ve výzdobě a ve jménech stanic, vybíraných s ohledem na myšlenkovou náplň jednotlivých tras.[3)]

Ideovou náplní červené (rudé) trasy C, která byla příznačně otevřena jako první, se podle Nekuly stala oslava socialistického zřízení, jeho pilířů a úspěchů (mj. stanice *Kosmonautů*, *Družby*, *Budovatelů*, či *Mládežnická*). Zatímco se trasa C zaměřovala na přítomnost, ideovou náplní zelené (lipové) trasy A se stalo připomenutí národních dějin a zejména zdůraznění historické kontinuity mezi husitským a komunistickým hnutím. Symbolicky to vyjadřovala jména obou tehdejších konečných (*Želivského* → *Leninova*), ale konstrukt husitsko-komunistického sepětí, případně obecně sepětí komunismu s národními dějinami symbolizovala i vybraná jména stanic dalších. Trasa A vedla přes *Jiřího z Poděbrad*, dále přes *Staroměstskou*, představující nejen po vizuální stránce aluzi událostí v únoru 1948, a pokračovala kolem Hradu (*Hradčanská*) coby symbolu české státnosti k dejvické konečné (*Leninova*) ztělesňující ideové vyústění národního vývoje a zároveň místo plně zasvěcené dějinám komunistického hnutí. Centrální dejvické náměstí nacházející se nahoře nad stanicí neslo už od r. 1952 jméno *Říjnové revoluce*, o dvacet let později byl v témže prostoru odhalen Leninův pomník a opodál vedla *Leninova* ulice pojmenovaná v roce 1967 při příležitosti oslav 50. výročí revoluce. Revolucionářský genius loci podporovala i výzdoba stanice (bronzový reliéf Vladimíra Iljiče doplněný o verše z Majakovského poemy Lenin). Jako třetí v pořadí byla otevřena žlutá trasa B. Jména jejích stanic však už žádný nápadně společný ideový znak neměla.[4)]

[3)] Na ideovou náplň jednotlivých tras upozornil už M. Nekula. Srov. M. Nekula, Hus – Husova, Žižka – Žižkov…: Toponyma a ideologie. In: M. Čornejová – P. Kosek (eds.), Jazyk a jeho proměny. Prof. Janě Pleskalové k životnímu jubileu, Brno 2008, s. 190.

[4)] Jistou sémantickou zvláštnost – byť vzniklou na základě náhody – lze v současné době pozorovat u čtyř po sobě jdoucích stanic nacházejících se v prostoru sídlištního komplexu

2. Motivační východiska pojmenování jednotlivých stanic metra

Následující tři tabulky objasňují motivační východiska pojmenování jednotlivých stanic metra v jeho rozsahu v roce 2015. Pozornost je věnována vhodnosti volby názvu ve vztahu k místu, kde se stanice nachází, dále jsou zaznamenána veškerá přejmenování, jakož i jména, která byla v minulosti pro jednotlivé stanice navržena, resp. která se pro ně užívala ve fázi jejich výstavby, ale která nakonec nebyla schválena. Na základě níže uvedených údajů je patrné, že ideologicky zabarvené a dobově poplatné návrhy najdeme i u některých stanic, které byly uvedeny do provozu až dlouho po pádu bývalého režimu (např. *Rudé armády – Kobylisy*). Je však nutné si uvědomit, že plánování výstavby metra je záležitost dlouhodobá a mnoho stanic otevřených ve druhé polovině 90. let či na počátku 21. století bylo i s názvy naplánováno ještě před rokem 1989.

Tabulka č. 1 – Trasa A

Jméno stanice, v závorce je uveden název, který stanice získala po roce 1989	**V provozu od**	**Zamýšlené nebo pracovní názvy stanice**	**Motivační východisko**
Depo Hostivař	26. 5. 2006	- *Černokostelecká* - *Malešická*[5)] - *Nové Strašnice*[6)]	Podle polohy stanice u jednoho z dep pražského metra.
Skalka	4. 7. 1990	- *Zahradní*[7)]	Podle polohy stanice v panelovém sídlišti *Skalka*.
Strašnická	11. 7. 1987	- *Barikádníků* - *Pionýrů*[8)] - *Starostrašnická*[9)]	Podle oikonyma *Strašnice*, které patřilo původně samostatné obci připojené ku Praze roku 1922. Jméno *Strašnická* nese už od 30. let 20.

Jihozápadního Města. Jejich jména (*Hůrka*, *Lužiny*, *Luka*, *Stodůlky*) asociují spíše venkovské prostředí, čímž ostře kontrastují se skutečnou zástavbou, kterou mohou lidé vystoupivší z metra na povrchu spatřit.

5) Obě jména viz Depo Hostivař [online]. Dostupné z odkazu: http://www.metroweb.cz/metro/stanice/linka_a/HO/HO.htm [cit. 22. 4. 2015].

6) Jak se také mohly jmenovat stanice pražského metra [online]. Dostupné z odkazu: http://praha.idnes.cz/foto.aspx?foto1=JB448aea_metro.jpg [cit. 14. 4. 2015].

7) Jak se také mohly jmenovat stanice pražského metra, o. c. v pozn. 6.

8) Obě jména viz Jak se také mohly jmenovat stanice pražského metra, o. c. v pozn. 6.

9) Strašnická [online]. Dostupné z odkazu: http://www.metroweb.cz/metro/stanice/linka_a/SR/SR.htm [cit. 22. 4. 2015].

			století ulice vzdálená zhruba dva kilometry od stanice metra. Jméno stanice je z tohoto hlediska zavádějící.
Želivského	19. 12. 1980	- *Olšany*[10)] - *Vinohradská nemocnice*[11)]	Podle ulice *Jana Želivského*, která začíná poblíž vyústění stanice metra. Stanice získala své jméno zkrácením tohoto urbanonyma.
Flora	19. 12. 1980		Patrně ze starého pomístního jména *Flora*, jehož výklad je nejasný. V místě vyústění stanice stával neorenesanční hostinec *U Flory* a zdejší zastávky povrchové městské dopravy, pojmenované rovněž *U Flory*, jsou doloženy už od roku 1907. Co však bylo tím prvotním objektem, nazvaným *Flora*, se nepodařilo doložit.
Jiřího z Poděbrad	19. 12. 1980	- *Jiřího náměstí*[12)]	Podle urbanonyma *Jiřího z Poděbrad*. Stanice se nachází pod tímto pražským náměstím.
Náměstí Míru	12. 8. 1978		Podle náměstí *Míru*, pod nímž se stanice nachází.
Muzeum	12. 8. 1978		Podle budovy *Národního muzea*, pod níž se stanice nachází.
Můstek	12. 8. 1978		Podle starého pomístního jména vztahujícího se ke křižovatce v dolní části Václavského náměstí, které připomínalo kamenný most vedoucí přes příkop staroměstského opevnění. Pomístní jméno dalo i název ulici *Na Můstku*.
Staroměstská	12. 8. 1978	- *Kaprova*[13)]	Podle polohy stanice na *Starém Městě*. Jméno bylo v kontextu historické tematiky trasy A současně aluzí na

[10)] Želivského [online]. Dostupné z odkazu: http://www.metroweb.cz/metro/stanice/linka_a/ZE/ZE.htm [cit. 22. 4. 2015].
[11)] Jak se také mohly jmenovat stanice pražského metra, o. c. v pozn. 6.
[12)] Jiřího z Poděbrad [online]. Dostupné z odkazu: http://www.metroweb.cz/metro/stanice/linka_a/JP/JP.htm [cit. 22. 4. 2015].
[13)] Jak se také mohly jmenovat stanice pražského metra, o. c. v pozn. 6.

			události na Staroměstském náměstí v roce 1948.
Malostranská	12. 8. 1978	- *Klárov*[14)]	Podle polohy stanice na okraji *Malé Strany*.
Hradčanská	12. 8. 1978	- *Obránců míru* - *Dejvická*[15)]	Podle polohy stanice na okraji *Hradčan*.
Leninova (Dejvická)	12. 8. 1978		Stanice získala své první jméno podle *Leninovy* ulice (dnešní *Evropská*). Současné jméno vychází z oikonyma *Dejvice* a vyjadřuje polohu stanice v Dejvicích. Motivantem se však mohla stát i blízká *Dejvická* ulice.
Bořislavka	6. 4. 2015	- *Červený Vrch*[16)] - *Horoměřická*[17)]	Stanice získala své jméno jednak podle zaniklé usedlosti *Bořislavka*, jednak podle stejnojmenného náměstí, ale také s ohledem na obchodní a kancelářské centrum téhož jména, které by v místě mělo být v budoucnu postaveno.[18)]
Nádraží Veleslavín	6. 4. 2015	- *Veleslavín*[19)]	Podle železniční stanice *Praha-Veleslavín*. Jménem *Nádraží Veleslavín* byla už v roce 1933 označena zdejší tramvajová zastávka, blízká zastávka autobusů se tak jmenovala v letech 1964–1969 a opět od roku 1978.
Petřiny	6. 4. 2015		Podle polohy vzhledem k panelovému sídlišti *Petřiny*. Totéž jméno nese od roku 1950 i zdejší tramvajová zastávka.
Nemocnice Motol	6. 4. 2015	- *Motol*[20)]	Podle *Fakultní nemocnice v Motole*, v jejíž blízkosti se stanice nachází.

[14)] Jak se také mohly jmenovat stanice pražského metra, o. c. v pozn. 6.
[15)] Obě jména viz Jak se také mohly jmenovat stanice pražského metra, o. c. v pozn. 6.
[16)] Jak se také mohly jmenovat stanice pražského metra, o. c. v pozn. 6.
[17)] Pražský deník [online]. Dostupné z odkazu: http://prazsky.denik.cz/zpravy_region/praha-prejmenovala-dve-ze-ctyr-novych-stanic-metra-a-20130205.html [cit. 22. 4. 2015].
[18)] P. Fojtík, Původ názvů stanic pražského metra (nepublikovaný článek), s. 2.
[19)] Pražský deník, o. c. v pozn. 17.
[20)] Pražský deník, o. c. v pozn. 17.

Tabulka č. 2 – trasa B

Jméno stanice, v závorce je uveden název, který stanice získala po roce 1989	**V provozu od**	**Zamýšlené nebo pracovní názvy stanice**	**Motivační východisko**
Zličín	11. 11. 1994		Podle oikonyma *Zličín*, které patřilo původně samostatné obci připojené ku Praze v roce 1974.
Stodůlky	11. 11. 1994	- *Branka*[21)]	Podle oikonyma *Stodůlky*, které patřilo původně samostatné obci připojené ku Praze v roce 1974.
Luka	11. 11. 1994	- *Generála Svobody*[22)] - *Stodůlky*[23)]	Stanice získala své jméno z anoikonyma *Luka*.
Lužiny	11.11. 1994	- *Malá Ohrada*[24)] - *Ohrady*[25)]	Podle oikonyma *Lužiny*, které patřilo nejprve osadě a poté jej získala část sídlištního komplexu *Jihozápadního Města*.
Hůrka	11. 11. 1994	- *Butovická*[26)] - *Československé armády* - *Slovenského národního povstání*[27)]	Stanice získala své jméno z anoikonyma *Hůrka*.

[21)] L. Lašek (ed.), Pražské metro 1985. Stavba Československo-sovětské spolupráce, Praha 1985, s. 110.
[22)] E. Škoda, Pražský chodec v metru, Praha 2006, s. 12.
[23)] Jak se také mohly jmenovat stanice pražského metra, o. c. v pozn. 6.
[24)] Lužiny [online]. Dostupné z odkazu: http://www.metroweb.cz/metro/stanice/linka_b/LZ/LZ.htm [cit. 22. 4. 2015].
[25)] Jak se také mohly jmenovat stanice pražského metra, o. c. v pozn. 6.
[26)] J. Škorpil (ed.), Pražské metro. Čtvrtá dimenze velkoměsta, Praha 1990, s. 138.
[27)] Obě jména převzata z: E. Škoda, o. c. v pozn. 22, s. 12.

Dukelská (Nové Butovice)	26. 10. 1988	- *Únorového vítězství*[28)] - *Vítězného února*[29)]	Původní jméno stanice bylo honorifikační a připomínalo vojenskou operaci ze závěru druhé světové války. Z hlediska orientace v prostoru hlavního města nebylo však dobře zvoleno, neboť se ulice téhož jména (*Dukelská*) nacházela už od roku 1947 ve Vršovicích a v Holešovicích byla od počátku 50. let ještě ulice *Dukelských hrdinů*. Současné jméno vychází z polohy stanice v panelovém sídlišti *Nové Butovice*.
Švermova (Jinonice)	26. 10. 1988		Původní jméno bylo vybráno podle polohy stanice u podniku *Motorlet – Závod Jana Švermy* (bývalá strojírna *Walter*). Současné jméno vychází z oikonyma *Jinonice*. Jinonice byly původně samostatnou obcí, od r. 1922 jsou součástí Prahy.
Radlická	26. 10. 1988	- *Radlice*[30)]	Podle oikonyma *Radlice*, případně podle *Radlické* ulice. Radlice byly ku Praze připojeny v roce 1922.
Smíchovské nádraží	2. 11. 1985		Podle polohy u vlakového nádraží *Praha-Smíchov*.
Moskevská (Anděl)	2. 11. 1985	- *Lidická*[31)]	Honorifikační jméno stanice připomínalo hlavní město tehdejšího Sovětského svazu a vyjadřovalo zároveň i okolnosti výstavby. Stanici projektovali sovětští architekti, zatímco ti čeští navrhli stanici moskevského metra nazvanou posléze *Pražská*. Od *Moskevské* ulice byla stanice metra vzdálena zhruba 5 km, její jméno proto bylo místně zavádějící. Na roz-

[28)] E. Škoda, o. c. v pozn. 22, s. 12.
[29)] Nové Butovice [online]. Dostupné z odkazu: http://www.metroweb.cz/metro/stanice/linka_b/NB/NB.htm [cit. 22. 4. 2015].
[30)] Radlická [online]. Dostupné z odkazu: http://www.metroweb.cz/metro/stanice/linka_b/RD/RD.htm [cit. 22. 4. 2015].
[31)] Jak se také mohly jmenovat stanice pražského metra, o. c. v pozn. 6.

			díl od pražské *Moskevské* nebyla moskevská *Pražská* nikdy přejmenována. V současné době vychází jméno stanice z tradičního označení zdejší křižovatky, které vzniklo na základě domovního znamení jednoho z domů, jenž zde stál a jenž musel ustoupit výstavbě metra. Jménem *Anděl* byla od konce 40. let 20. století označena také zdejší tramvajová zastávka.
Karlovo náměstí	2. 11. 1985	- *Palackého náměstí*[32)]	Jméno stanice vychází z urbanonyma *Karlovo náměstí*, na něž vede jedno vyústění stanice.
Národní třída	2. 11. 1985	- *Purkyňova*[33)]	Podle blízké *Národní* ulice (třídy).
Můstek	2. 11. 1985		Viz trasa A.
Náměstí Republiky	2. 11. 1985		Podle náměstí *Republiky*, na něž vede jedno vyústění stanice.
Sokolovská (Florenc)	2. 11. 1985		Stanice získala své původní jméno podle několik kilometrů dlouhé *Sokolovské* ulice, která v místě začíná. Nyní podle starého pomístního jména *Florenc*, které se objevuje i v názvu ulice *Na Florenci*.[34)]
Křižíkova	22. 11. 1990	- *Karlín* - *Karlínské náměstí*[35)]	Podle ulice téhož jména připomínající elektrotechnika Františka Křižíka, jenž měl nedaleko dnešní stanice metra svůj elektrotechnický závod.
Invalidovna	22. 11. 1990	- *Hakenova*[36)]	Podle urbanonyma *Invalidovna*, které označuje někdejší dům vysloužilců a invalidů, a současně podle panelového sídliště (jednoho z prvních sídlišť v Praze) téhož jména.

[32)] Jak se také mohly jmenovat stanice pražského metra, o. c. v pozn. 6.
[33)] Jak se také mohly jmenovat stanice pražského metra, o. c. v pozn. 6.
[34)] K výkladu jména srov. M. Lašťovka – V. Ledvinka, Pražský uličník. Encyklopedie názvů pražských veřejných prostranství, 1. díl, Praha 1997, s. 487.
[35)] Obě jména převzata z: Jak se také mohly jmenovat stanice pražského metra, o. c. v pozn. 6.
[36)] L. Lašek, o. c. v pozn. 21, s. 110.

Palmovka	22. 11. 1990	- *Libeňská*[37)]	Podle stejnojmenné ulice připomínající zaniklou viniční usedlost pojmenovanou po Danielu Klementu z Palmu.
Českomoravská	22. 11. 1990	- *Zápotockého*[38)]	Podle nedaleké *Českomoravské* ulice, jejíž jméno vzniklo na základě polohy u *Českomoravské továrny na stroje*, která se později stala součástí *ČKD*.
Vysočanská	8. 11. 1998	- *Lidových milicí*[39)]	Stanice získala jméno podle své polohy ve *Vysočanech*, případně podle *Vysočanské* ulice, která v místě začíná.
Kolbenova	8. 6. 2001	- *ČKD*[40)]	Podle blízké ulice téhož jména.
Hloubětín	17. 10. 1999		Podle oikonyma *Hloubětín*, které patřilo původně samostatné obci připojené ku Praze roku 1922.
Rajská zahrada	8. 11. 1998	- *Počernická*[41)] - *Černý Most*[42)]	Stanice získala své jméno podle bývalého sadu za zdejší železniční tratí, který je dnes zahrádkářskou kolonií. Jméno *Rajská zahrada* nesla v minulosti jedna z autobusových zastávek na Žižkově. Po zahájení provozu metra na *Černý Most* a po pojmenování stanice metra byla žižkovská zastávka přejmenována.
Černý Most	8. 11. 1998	- *Černý Most II* - *Počernická*[43)]	Podle své polohy v panelovém sídlišti *Černý Most*, které získalo název z pomístního jména připomínajícího začouzený kamenný most nad železniční tratí do Čelákovic.

[37)] Jak se také mohly jmenovat stanice pražského metra, o. c. v pozn. 6.
[38)] L. Lašek, o. c. v pozn. 21, s. 110.
[39)] L. Lašek, o. c. v pozn. 21, s. 111.
[40)] E. Škoda, o. c. v pozn. 22, s. 12.
[41)] J. Škorpil, o. c. v pozn. 26, s. 139.
[42)] Rajská zahrada [online]. Dostupné z odkazu: http://www.metroweb.cz/metro/stanice/linka_b/RZ/RZ.htm [cit. 22. 4. 2015]. Někdy uváděno též jako *Černý Most I*. Srov. Jak se také mohly jmenovat stanice pražského metra, o. c. v pozn. 6.
[43)] Obě jména převzata z: Jak se také mohly jmenovat stanice pražského metra, o. c. v pozn. 6.

Tabulka č. 3 – trasa C

Jméno stanice, v závorce je uveden název, který stanice získala po roce 1989	**V provozu od**	**Zamýšlené nebo pracovní názvy**	**Motivace**
Letňany	8. 5. 2008		Podle oikonyma (názvu původně samostatné obce připojené ku Praze roku 1968) *Letňany*.
Prosek	8. 5. 2008	- *Prosek II*[44)]	Podle oikonyma *Prosek*, které patřilo původně samostatné obci připojené ku Praze roku 1922. Totéž jméno nese panelové sídliště postavené v 60. a 70. letech 20. století.
Střížkov	8. 5. 2008	- *Prosek I*[45)]	Podle oikonyma *Střížkov*, které patřilo původně samostatné obci připojené ku Praze roku 1922.
Ládví	26. 6. 2004	- *Tankistů*[46)]	Stanice získala své jméno podle obchodního domu otevřeného na konci 70. let a současně podle stejnojmenných tramvajových a autobusových zastávek. Jména všech těchto objektů vycházejí z anoikonyma (jména vrchu) *Ládví*.
Kobylisy	26. 6. 2004	- *Rudé armády*[47)]	Podle oikonyma *Kobylisy*, které patřilo původně samostatné obci připojené ku Praze roku 1922.
Fučíkova (Nádraží Holešovice)	3. 11. 1984	- *Vrbenského*[48)] - *Partyzánská*[49)]	Stanice získala své první jméno podle nedalekého holešovického výstaviště, dříve zvaného *Park kultury a oddechu Julia Fučíka*. Ulice téhož

[44)] Jak se také mohly jmenovat stanice pražského metra, o. c. v pozn. 6.
[45)] Jak se také mohly jmenovat stanice pražského metra, o. c. v pozn. 6.
[46)] Jak se také mohly jmenovat stanice pražského metra, o. c. v pozn. 6.
[47)] Jak se také mohly jmenovat stanice pražského metra, o. c. v pozn. 6.
[48)] Nádraží Holešovice [online]. Dostupné z odkazu: http://www.metroweb.cz/metro/stanice/linka_c/NH/NH.htm [cit. 22. 4. 2015].
[49)] Jak se také mohly jmenovat stanice pražského metra, o. c. v pozn. 6.

			jména (*Fučíkova*) byla ve Vysočanech, z tohoto pohledu bylo jméno stanice místně zavádějící. Nyní podle polohy u vlakového nádraží *Praha-Holešovice*.
Vltavská	3. 11. 1984	- *Bubny* - *Dopraváků*[50)]	Podle hydronyma *Vltava*. Stanice se nachází v blízkosti řeky. V letech 1900–1930 nesla jedna z nedalekých ulic totéž jméno (*Vltavská*), ale je to zřejmě věc náhody a při pojmenovávání stanice nehrála tato skutečnost patrně žádnou roli. Od roku 1945 patří jméno *Vltavská* jedné ze smíchovských ulic, proto je jméno stanice z pohledu orientace v prostoru hlavního města zavádějící.
Sokolovská (Florenc)	9. 5. 1974		Viz trasa B.
Hlavní nádraží	9. 5. 1974		Podle vlakového nádraží nacházejícího se nad stanicí.
Muzeum	9. 5. 1974		Viz trasa A.
I. P. Pavlova	9. 5. 1974		Podle náměstí *I. P. Pavlova*, pod nímž se stanice nachází.
Gottwaldova (Vyšehrad)	9. 5. 1974	- *Nuselský most*[51)] - *Gottwaldův most*[52)]	Bezprostředním motivantem se stalo patrně urbanonymum *Gottwaldův* (dnes *Nuselský*) *most*. Stanice se nachází v těsné blízkosti tohoto pražského mostu, jímž metro mj. i projíždí. Nyní podle polohy stanice u *Vyšehradu*.

[50)] Obě jména převzata z: Jak se také mohly jmenovat stanice pražského metra, o. c. v pozn. 6. Zamýšlený název *Dopravákůměl* vycházet z polohy stanice u budovy Dopravního podniku hl. města Prahy.

[51)] Wikipedia [online]. Dostupné z odkazu: http://cs.wikipedia.org/wiki/Vy%C5%A1ehrad_(stanice_metra) [cit. 10. 4. 2015].

[52)] Jak se také mohly jmenovat stanice pražského metra, o. c. v pozn. 6.

Pražského povstání	9. 5. 1974	- *5. května*[53)]	Honorifikační jméno stanice připomíná boje v květnu 1945. Stejnojmenná ulice je od roku 1971 v Kunraticích.
Mládežnická (Pankrác)	9. 5. 1974	- *Autobusové nádraží Pankrác*[54)]	Nejasné. Jelikož nebyl prokázán žádný přímý vztah mezi (socialistickou) mládeží a stanici, jedná se patrně o jméno honorifikační. *Mládežnická* ulice se nachází v Záběhlicích, ale jméno získala až čtyři roky po otevření stanice metra. Nyní podle oikonyma *Pankrác*, které se vztahuje k původně samostatné obci připojené ku Praze roku 1922.
Budějovická	9. 5. 1974	- *Budějovické náměstí*[55)]	Podle urbanonyma *Budějovická*, které nese ulice nahoře nad stanicí, resp. podle dnes už zaniklého *Budějovického náměstí*.
Kačerov	9. 5. 1974		Z oikonyma *Kačerov*, které vzniklo z pomístního jména označujícího pole a les a doloženého již v Tereziánském katastru.[56)]
Primátora Vacka (Roztyly)	7. 11. 1980	- *Spořilov*[57)]	Honorifikační jméno stanice připomínalo komunistického primátora Václava Vacka a patřilo k místně zavádějícím, neboť se náměstí *Primátora dr. Vacka* nacházelo na Starém Městě. Současné jméno stanice vzniklo z oikonyma *Roztyly* a připomíná původně samostatnou obec připojenou ku Praze roku 1922.
Budovatelů (Chodov)	7. 11. 1980	- *Šesté pětiletky*[58)]	Honorifikační jméno oslavovalo patrně budovatele sídlištního komplexu *Jižního Města* nebo budovatele met-

[53)] Jak se také mohly jmenovat stanice pražského metra, o. c. v pozn. 6.
[54)] Jak se také mohly jmenovat stanice pražského metra, o. c. v pozn. 6.
[55)] Jak se také mohly jmenovat stanice pražského metra, o. c. v pozn. 6.
[56)] K tomu srov. M. Lašťovka – V. Ledvinka, o. c. v pozn. 34, s. 309.
[57)] Jak se také mohly jmenovat stanice pražského metra, o. c. v pozn. 6.
[58)] Jak se také mohly jmenovat stanice pražského metra, o. c. v pozn. 6.

			ra, případně obecně budovatele socialismu. Totéž jméno získala posléze i přilehlá ulice (dnes zvaná *U Pojišťovny*). Současný název vznikl z oikonyma *Chodov*, které připomíná původně samostatnou obec připojenou ku Praze roku 1968, ale také část sídlištního komplexu *Jižního Města*.
Družby (Opatov)	7. 11. 1980	- *Park Československo-sovětského přátelství*,[59] jiný zdroj uvádí jen *Československo-sovětského přátelství*[60]	Abstraktní honorifikační urbanonymum *Družby* oslavovalo bratření mezi československým a sovětským národem. Totéž jméno neslo v době minulého režimu rovněž i náměstí v Dejvicích (na poč. 90. let bylo zrušeno, dnes je součástí ulice *Jugoslávských partyzánů*). Jméno stanice bylo z tohoto pohledu místně zavádějící. Současné jméno vzniklo z oikonyma *Opatov*, které náleží části sídlištního komplexu *Jižního Města*.
Kosmonautů (Háje)	7. 11. 1980		Honorifikační jméno stanice bylo vybráno jako hold vesmírnému letu mezinárodní posádky kosmonautů z ČSSR a SSSR. Zapadalo do zvoleného vesmírného systému pojmenování veřejných míst na Hájích. V téže době, kdy byla otevřena stanice metra, získaly přilehlé lokality taková jména jako náměstí *Kosmonautů* či *Kosmická*. Kromě toho zde byl postaven i pomník s tematikou společného dobývání vesmíru. Nyní pole oikonyma *Háje*, které připomíná původně samostatnou obec připojenou ku Praze roku 1968.

[59] Wikipedia [online]. Dostupné z odkazu: http://cs.wikipedia.org/wiki/Opatov_(stanice_metra) [cit. 10. 4. 2015].
[60] Jak se také mohly jmenovat stanice pražského metra, o. c. v pozn. 6.

Dle údajů uvedených v tabulkách lze klasifikovat stanice metra podle jejich východiska (motivantu) následovně:

1) **jména primárně orientační, mající vazbu na okolí stanice**

Vznikla iradiací (přenesením) již existujícího zeměpisného názvu na stanici a vyjadřují polohu stanice vůči danému toponymickému objektu, jenž se zpravidla nachází v její těsné blízkosti. Byly však zaznamenány i případy opačné. Značná vzdálenost motivujícího toponymického objektu od stanice vzbudila pozornost veřejnosti i médií u nově otevřené stanice *Bořislavka*. Upozorňovalo se na to, že stanici od stejnojmenného náměstí dělí téměř čtyři sta metrů, a na skutečnost, že by poloze stanice lépe odpovídal navrhovaný název *Červený Vrch*.

Nejčastějšími motivačními východisky se při pojmenování stanic metra stala urbanonyma, především pak jména povrchových ulic a náměstí, budov, železničních zastávek nebo i dalších významných městských objektů (např. náměstí *Míru* → stanice metra *Náměstí Míru*). Jedná se o tzv. transonymizaci, tedy jev, při němž vzniká mezi fundujícím toponymem a výsledným toponymem homonymní vztah.[61)] U některých jmen došlo při přenesení na stanici metra k formálním úpravám, např. ulice *Jana Želivského* → stanice *Želivského*, *Gottwaldův most* → stanice *Gottwaldova*.

2) **jména honorifikační**[62)]

2.1) **připomínající významné osobnosti**

Navzdory tomu, že se jména osobností vyskytovala a dodnes vyskytují v soustavě jmen stanic pražského metra v hojném počtu, honorifikační motiv se uplatnil při pojmenování pouze jediné z nich (*Primátora Vacka*). Názvy ostatní, jako jsou např. *Leninova*, *Kolbenova*, *Gottwaldova*, *Křižíkova* či *Švermova*, řadíme do skupiny jmen orientačních, neboť je stanice získaly přenesením názvu již existujícího objektu (pojmenovaného honorifikačním jménem).

2.2) **připomínající historickou událost**

Po dějinných událostech byly pojmenovány stanice *Pražského povstání* a *Dukelská*, přeneseně také stanice *Kosmonautů*, která měla připomínat společný československo-sovětský let do kosmu. V návrzích potom zůstala další honorifikační jména oslavující historické události, např. *Vítězného února* či *Slovenského národního povstání*.

2.3) **připomínající hodnoty, symboly a jevy spjaté s politickým režimem**

---

61) K transonymizaci viz např. R. Šrámek, Transonymizace v propriální nominaci, Folia Onomastica Croatica 12–13 , 2003–2004, s. 499–508.

62) K honorifikačnímu motivu v urbanonymii viz např. J. David, Honorifikace jako určující rys moderní urbanonymie. In: J. David – M. Čornejová – M. Harvalík (eds.), Mnohotvárnost a specifičnost onomastiky. IV. česká onomastická konference 15.–17. září 2009, Ostrava – Praha 2010, s. 131–137.

Do této skupiny by patřila honorifikační jména *Družby*, *Budovatelů* či *Mládežnická*, z nerealizovaných jmen např. stanice *Pionýrů*, *Šesté pětiletky* nebo *Lidových milicí*.

2.4) **připomínající okolnosti při výstavbě stanice**

Zcela ojedinělým názvem stanice pražské podzemní dráhy byla *Moskevská*, která získala své jméno na paměť toho, že ji projektovali sovětští architekti. Honorifikační jméno oslavovalo hlavní město státu, který se podílel nejen na podobě zmíněné stanice, nesoucí dnes jméno *Anděl*, ale i na podobě pražského metra samotného.

V případě skupiny urbanonym honorifikačních bývá upozorňováno na skutečnost, že mohou být v závislosti na své ideologické hodnotě vázána na různé typy zástavby nebo obecně na různé typy městského prostoru (spíše na městské centrum, nebo naopak spíše na periferii). J. David k tomu poznamenává, že např. Masarykovo náměstí podobně jako Jiráskovo či Smetanovo náměstí, nebo třídu 28. října najdeme v centru města, zatímco ulice, ideologická hodnota jejichž pojmenování je nízká a obecná znalost jejich motivačního východiska je malá nebo nulová, se nacházejí na okraji města.“[63)] V případě stanic metra však tvrzení, že má z hlediska reprezentativnosti největší potenciál městské centrum a nejmenší naopak okrajové lokality, zcela neplatí. I pro stanice na okrajích města, v lokalitách venkovského rázu, zpravidla k městu v průběhu jeho dějin připojených, byla volena, nebo alespoň navržena honorifikační jména vysoké ideologické hodnoty (týká se mj. jmen *Budovatelů*, *Československo-sovětského přátelství*, *Slovenského národního povstání*, *Družby* a *Kosmonautů*). Všechna bychom v kontextu dobových událostí předpokládali spíše u stanic blíže středu města. Jejich výběr (resp. navržení) pro stanice v koncových částech podzemní dráhy ovlivnila zřejmě skutečnost, že se dané stanice nacházely v prostoru nově budovaných sídlištních komplexů ztělesňujících úspěchy socialistické výstavby a představujících prostor, který má z reprezentativního hlediska nemalou hodnotu. Ve zmíněném středu města se naopak s honorifikačními jmény stanic nesetkáme vůbec. Vybíralo se zde výlučně z repertoáru tradičních místopisných názvů (*Můstek*, *Staroměstská*, *Malostranská*, *Národní třída*, *Náměstí Republiky*, *Karlovo náměstí* apod.).

3. Proměny jmen stanic v čase

Ve vývoji pojmenování stanic pražské podzemní dráhy je klíčový rok 1989 a s ním spojená změna režimu. K odstranění jmen neodpovídajících novým politickým poměrům došlo 21. února následujícího roku, kdy Rada hl. města Prahy schválila jejich přejmenování. Své jméno změnilo celkem dvanáct z tehdy užívaných stanic:

---

63) J. David, Toponyma a orientace v současném městském prostoru aneb Ztracen ve městě. In: M. Ološtiak (ed.), Jednotlivé a všeobecné v onomastike. 18. slovenská onomastická konferencia 12.–14. 9. 2011, Prešov 2012, s. 232.

A Leninova → Dejvická
B, C Sokolovská → Florenc
B Moskevská → Anděl
B Švermova → Jinonice
B Dukelská → Nové Butovice
C Fučíkova → Nádraží Holešovice
C Gottwaldova → Vyšehrad
C Mládežnická → Pankrác
C Primátora Vacka → Roztyly
C Budovatelů → Chodov
C Družby → Opatov
C Kosmonautů → Háje

Došlo i k úpravě jmen stanic rozestavěných, ze stanice *Slovenského národního povstání* se stala *Hůrka*. Nejméně byla přejmenováním zasažena „historická“ trasa A, nejvíce se změny dotkly „rudé“ trasy C. Nově zvolená jména na všech třech trasách měla dva společné rysy. Prvním společným znakem byla skutečnost, že vznikla bez výjimek iradiací již existujících zeměpisných názvů, přičemž jejich volba a nikoliv např. volba jmen honorifikačních přispěla k větší stabilitě pražského podzemního názvosloví jako celku. V souvislosti se změnami následujícími po roce 1989 se odstranilo několik místně zavádějících jmen a zvýšilo se pouto stanic metra k pražskému místopisu. Druhým společným rysem nových jmen byla absence jakéhokoliv ideologického příznaku.

4. Nestandardizovaná jména stanic

Nestandardizované neboli živé, někdy také neoficiální[64)] městské místopisné názvosloví existuje paralelně vedle standardizovaného, úředního, s nímž se setkáváme na uličních tabulkách, v oficiálních dokumentech městské správy, v případě zastávek a stanic také v jízdních řádech. Nestandardizovaná jména jsou využívána hlavně místními obyvateli nebo lidmi s dobrou znalostí místa. Naopak lidé přicházející zvenčí nebo ti, kteří jsou s lokalitou nedostatečně obeznámeni, jim rozumět nemusejí. Nestandardizované podoby se realizují primárně v mluvené řeči, v psané podobě potom spíše v textech neoficiální povahy, např. v pozvánkách na srazy určitých subkultur apod.

---

64) S termínem „neoficiální název“ pracuje např. H. Kneselová, Neoficiální podoby brněnských urbanonym. In: K. Klímová – H. Kneselová (eds.), Propria v systému mluvnickém a slovotvorném. Sborník příspěvků z mezinárodní konference Onomastika a škola konané v Brně ve dnech 10.–11. 2. 1198, Brno 1999, s. 94–99. Podle J. Davida je termín „neoficiální název“ zavádějící, neboť se lze se jmény tohoto typu setkat i v projevech považovaných za oficiální. Srov. J. David, o. c. v pozn. 63, s. 233.

Své nestandardizované podoby mají i stanice pražského metra.[65] Běžně se přitom stává, že pokud získaly stanice jméno podle povrchového toponymického objektu a pokud pro tento objekt existovalo nestandardizované jméno, pak se i ono přeneslo na stanici metra:

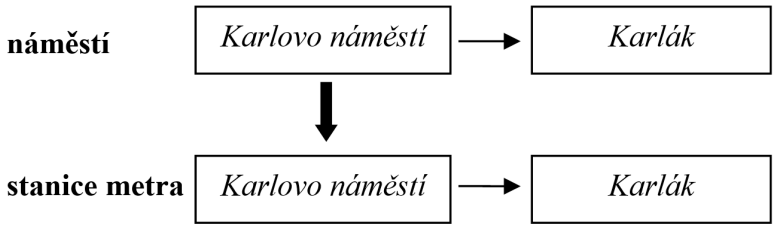

Mnoho nestandardizovaných jmen pro stanice pražského metra vzniklo procesem univerbizace. U dvou- a víceslovných názvů došlo v důsledku jazykové ekonomie ke krácení s využitím univerbizačních sufixů *-ka* (*Národka*), *-áč* (*Smícháč*, *Ípáč*), *-ák* (*Hlavák, Karlák, Jiřák, Čerňák, Mírák, Ípák*). Sufix *-ák* se uplatnil i při krácení jedno--slovného názvu *Kačerov* > *Kačák*. Krátí se rovněž i jednoslovné jméno *Budějovická* > *Budějárna*. Zcela ojedinělým případem je zkrácení názvu *Nádraží Holešovice* na *Nádrhol*.

Zřejmě nejvíc nestandardizovaných jmen se váže k náměstí a současně ke stanici metra *I. P. Pavlova*. Kromě univerbizovaných jmen *Ípák* a *Ípáč* jsou to na základě metonymie vzniklá jména *Slinták* a *Slintáč*, která vycházejí ze skutečnosti, že Ivan Petrovič Pavlov, po němž je stanice pojmenována, pozoroval při studiu zvířecích trávicích žláz proces slintání u psů. Dalším nestandardizovaným jménem pro tuto stanici je *IQ Havlova* – jméno vzniklé původně v televizním pořadu Česká soda, které využívá zvláštního sledu hlásek pro vytvoření jazykové komiky.

Vynalézavost a zvuková hříčka se uplatnily i při tvoření nestandardizovaného názvu pro *Náměstí Republiky – Náměstí Repu*, který je založen na homofonii s výrazem *rap* ‚druh slovního projevu často doprovázeného hudbou‘ a který bude znám spíše mladší generaci. Na základě zvukové podobnosti vzniklo dále i jméno *Želva* pro stanici *Želivského*. Humorně působí i název *U Veverek* užívaný údajně v minulosti pro stanici *Primátora Vacka*, resp. *Roztyly*, který vznikl jednak na základě polohy stanice u *Kunratického lesa* a jednak proto, že v místě dříve nebývala rozsáhlejší zástavba.[66]

---

[65] Níže uvedené příklady nestandardizovaných jmen pocházejí převážně z autorčina vlastního pozorování a byly shromážděny v období červen 2014 až únor 2015.

[66] Roztyly (stanice metra) [online]. Dostupné z odkazu: http://www.prahainfo.cz/encyklopedie/Roztyly+(stanice+metra) [cit. 10. 4. 2015].

Jedenkrát byl zaznamenán i anglický překlad jména stanice: pro *Černý Most* se používá názvu *Black Bridge*.

5. Závěrem: Požadavky na formální a obsahovou stránku jmen stanic

Analyzovali jsme jména stanic pražského metra, které bylo stavěno jako výstavní síň mající dokumentovat vyspělost režimu a manifestovat obecné socialistické hodnoty a které představovalo stavbu celonárodního významu. Metro bylo budováno jako stavba prorežimní, a proto byl i jeho prostor totálně symbolicky okupován. Volba názvů jednotlivých stanic podléhala a dodnes podléhá politickým, kulturním i jiným potřebám společnosti. Pokusme se proto v závěru této studie formulovat zásady, jimiž by se pojmenování stanic metra mělo řídit.

Jména stanic metra jsou zanášena do městských map a plánů, objevují se také v nejrůznějších dokumentech městské správy, v jízdních řádech a na vývěsních tabulích. I to jsou důvody, proč nejsou z hlediska formální stránky žádoucí jména obtížně vyslovitelná, jména působící pravopisné potíže nebo jména příliš dlouhá. Pro běžnou komunikační praxi se jako nejvhodnější jeví jména jedno- nebo maximálně dvouslovná, a to substantivního nebo adjektivního typu. Několik trojslovných jmen bylo sice v minulosti pro různé stanice navrženo (*Autobusové nádraží Pankrác*, *Slovenského národního povstání*, *Park československo-sovětského přátelství*), ale k jejich realizaci nakonec nedošlo. Z hlediska formální podoby jmen stanic se mohou dále jevit jako diskutabilní jména utvořená ze zkratek. Jméno *ČKD* navržené pro dnešní stanici *Kolbenova* nakonec schváleno nebylo, a tak jedinou stanicí metra se zkratkami v názvu zůstává *I. P. Pavlova*, pro niž byl – jak jsme výše uvedli – zaznamenán nejvyšší počet nestandardizovaných jmen. Je-li to jen náhoda, či důsledek nižší uplatnitelnosti zkratkového jména v komunikaci, si netroufáme posoudit.

Z hlediska obsahového je vhodné neužívat jména, která mohou uživatele při orientaci v prostoru města mást. Na skutečnost, že jsou některá jména stanic pražského metra lokálně zavádějící, upozornil již V. Macura.[67] Macura mezi lokálně zavádějící jména zařadil např. *Hradčanskou*, ležící až na samém okraji Hradčan (na Špejchaře) či *Malostranskou*, nacházející se mimo centrum Malé Strany, na Klárově. Častější jsou však případy, kdy je jméno stanice místně zavádějící proto, že se shoduje se jménem ulice, náměstí či jiného objektu nacházejícího se ve vzdálenější lokalitě města. Na nežádoucí homonymii narazíme v případě stanice *Vltavské*, od níž je *Vltavská* ulice na Smíchově vzdálena zhruba 5 km, dále u stanice *Pražského povstání*, která je od stejnojmenné ulice vzdálena zhruba stejně daleko, nebo v případě *Strašnické*, již od *Strašnické* ulice dělí přibližně dva kilometry. V minulosti se tentýž problém týkal i stanic

---

[67] V. Macura, Metro. In: Šťastný věk. Symboly, emblémy a mýty 1948–1989, Praha 1992, s. 91n.

Moskevské a *Dukelské*. Obě nesly jména shodná s ulicemi ve Vršovicích, *Dukelská* mohla být navíc dávána do souvislosti i s holešovickou ulicí *Dukelských hrdinů*. Ve všech zmiňovaných případech jména stanic metra nevedla, resp. nevedou k jejich jednoznačné identifikaci a současně neplnila (neplní) orientační funkci.

Je rovněž žádoucí, aby bylo při výběru názvů stanic metra využíváno co nejrůznějších motivačních zdrojů (jako tomu bylo v případě pražské podzemní dráhy doposud). Neměla by být užívána jména navzájem si formálně podobná a rovněž ani systematizované pojmenovávání, které je běžné pro povrchovou urbanonymii, se pro podzemní prostory nejeví jako vhodné.

kojetinova@ujc.cas.cz
Oddělení onomastiky
ÚJČ AV ČR, v. v. i.
Valentinská 1
116 46 Praha 1